

Александра Р. Попин¹
Државни универзитети Нови Пазар
Департаман за филолошке науке
Српска књижевност и језик

ИЗ ОСМОГ ЦЕПА БИЈЕ ВЕЛИКА ЗИМА (ПРОБЛЕМ ДЕХУМАНИЗАЦИЈЕ У ДРАМИ ЧУДО У ШАРГАНУ Љ. СИМОВИЋА)

У раду се бавимо проблемом дехуманизације у драми *Чудо у Шаргану*. Анализама је обухваћени лик Просјака, као и његове релације са осталим ликовима. Покушали смо да дамо могуће одговоре на питање зашто у овој драми нема спасења за човека. Сматрамо да је основна проблемска ситуација заснована на тези да је сваки човек суштински одвојен од сопствене духовности, па тиме и људскости, на шта првенствено утичу време и место у/на којима се налази (СФРЈ, комунизам/социјализам; модерна цивилизација, друга половина 20. века).

Кључне речи: чудо, Месија, спасење, дехуманизација

Драма *Чудо у Шаргану* (1974) својом комплексношћу и значењском вишеди-мензионалношћу и данас плени пажњу изучавалаца дела Љубомира Симовића, једног од наших најзначајнијих савремених књижевника. Неминовно, многа од истраживања концентрисана су око чудотворца, као и мотивације његовог деловања, тако да управо он у овој драми и представља најинтригантнији лик.

У неким анализама Просјак је довођен у везу са веровањем у претка, односно старо божанство – госта и апостолима (Љуштановић 2009: 83–96), у неки-ма је, опет, у веома блиској вези са Исусовим ликом, неком врстом новог Бога, симулакрумом Исуса (Врбавац 2005: 67), док један од аутора сматра чак да је Просјак *један од лажних месија, згошеска фигура њаганског божанства*, који све чини не из љубави према човеку већ искључиво зарад сопствене користи (Грушановић 2010: 149). По нашем мишљењу, лик Просјака креиран је као својеврсна комбинација старог божанства – госта и неког ко је веома блиско повезан са Христом, каткад апостолом, а у појединим сегментима и самим Христом.²

Сматрамо исто тако да проблем немогућности спасења чудом није у потпуности чудотворчева кривица, као што наводе неки од аутора, већ више самих људи над којима се чудотворства извршавају. Наиме, готово сваки од ликова суштински је одвојен од сопствене духовности, па тиме и људскости, на шта умногосте утичу време и место у драми (притом мислимо на ширу димензију овог појма: СФРЈ, период комунизма/социјализма; можда чак и шире – модерна цивилизација, друга половина 20. века). С обзиром на то, спасење у *новом почети-*

1 aleksandrapopin@sbb.rs

2 Ова чињеница и није толико за чуђење, заправо у потпуности је уклопљена у *народну верзију* православља, у којој су густо испреплетана веровања и обичаји из прехришћанског периода са христијанизованима, тако да готово сваки црквени обред прати одговарајући *народни* (в. Деретић 2011: 185–196).

ку, након Апокалипсе³, онемогућено је. Све то јесте последица превласти новог *месијанства*, у обличју како политичког/друштвеног уређења (у ужем смислу)⁴, тако и превласти материјалног над духовним (у ширем смислу). У раду ћемо покушати да, кроз анализу лика Просјака и његових релација са осталим ликовима, као и одгонетање мотивације дешавања, осветлимо проблем дехуманизације у овој драми Љ. Симовића, јер управо та појава јесте последица деловања молоха којег називамо *ново доба*.

*

Просјака бисмо могли довести у везу са народним обичајима везаним за гостопримство, односно теофанију (Чајкановић 1994: 261–292). То је очито већ у самом именовану овога лика⁵, у његовом изгледу, у Иконијиној реакцији на његов долазак⁶, као и Ставрином коментару, а напослетку, и у ономе што Просјак чини као чудотворење⁷. Но, без обзира на ове сличности са древним обичајима и веровањима, сматрамо да се лик Просјака не може посматрати искључиво у том контексту (на такво виђење упућују и сами јунаци драме својим коментарима). Основни разлог за овакав наш став јесте једно од чуда које он чини. Наиме, бар када је о литератури која нам је овом приликом била доступна реч, путујућа прерушена божанства у нашим веровањима нису имала моћ дизања из мртвих, односно, ускрсавања.⁸ Исто тако, оно што се догодило Госпави не може се окарактерисати као казна за негостопримство, без обзира на жучни дијалог између ње и Просјака и његов завршетак: *Терај ме, шерај, идем! Ал немој да се зачудиши ако ме зовнеш, а ја се не одазовем!* (Симовић 2002: 146). Госпава није кажњена због негостопримства већ због злочина који је починила. Такође, сам злочин који је проузроковао казну не може се окарактерисати као казна коју је Просјак иници-

3 Идеја о томе да се Армагедон и долазак Месије неће догодити *по Писму* уочљива је и у низу песама Љ. Симовића (в. Брајовић 2011: 189–217), тако да ова драма директно кореспондира са тим сегментом поетике овога писца, али анализа тих релација превазилазе оквире овога рада, па се нећемо на њој задржавати.

4 О комунистима као *изабраном народу* и њиховој *месијанској улози* у СФРЈ, али и у свету в. *Мишови епохе социјализма* 2010, посебно Шљукић 2010: 42–54.

5 *Најглавнија карактеристика за теофанију јесте да се божанство, или демон, јавља обично као незнатан, неуљедан човек, најчешће, иако рећи без изузетка увек, као путник или као просјак.* (в. Чајкановић 1994: 275).

6 О обичају да се госту одмах доноси јело види В. Чајкановић, н. д. 277. Такође у Иконијиним речима када оправдава свој поступак гошћења просјака: *Не зрешу душе, севај је! Да није некад сарана, парастос, четврсница, ил задушнице, од чега би се наранио? А не зна се шта носи дан, шта ноћ! Ни ко ће коме да зашреба!* (Симовић 2002: 149). О томе да се божанство може јавити у одређено време, баш као што Иконија набраја, види В. Чајкановић, н. д. 285.

7 *...божанство или богови, прерушени, радо пушују по земљи, улазе у куће смртних људи и, према томе како их ови приме, награђују их или кажњавају* (Чајкановић 1994: 272). Ставра, заправо на два места говори о овом веровању, односно обичајима: *Није жена блесава, него верује! Помислиши просјак, најурши га и шушираш, а све ти поспе по кући прокисне* (Симовић 2002: 133); Такође, говорећи о свом измаштаном рају на земљи када набраја све његове лепоте и благодати: *А и за просјака има места и хране!* (н.д. 181).

8 Истина, у причама о Св. Сави, поред исцељења и осталих различитих начина помагања људима, само на једном месту пронашли смо помињање дизања из мртвих, али то је пре детаљ преузет из житија.

рао. Постојала је чак шанса да он и њој, на самом крају, на неки начин помогне, али је ипак због тежине греха у последњем тренутку одустао.⁹

Следеће питање је шта то у лику Просјака можемо довести у везу са Христом, односно, апостолима. Наравно, на првом месту, то је само чудотворење. Просјак извршава три исцељења, заправо четири, ако рачунамо и реверзибилни утицај на Вилотијевића (што би се уз максималну опрезност могло довести у везу са истеривањем бесова) и два подизања из мртвих. Што се избора људи на којима ће чудотворство бити извршено тиче, видимо да, као и код Христовог, неког изричитог разлога за изабране нема, већ је сама патња људска та која одређује ко ће то бити излечен, односно, оживљен. Исто тако, попут Христа, Просјак на себе прима њихове болове¹⁰. Тачно је то да он сам од тих болова касније не пати, по чему га у литератури и сматрају удаљеним од Христа (в. Грушановић 2010: 149 и Врбавац 2005: 55), али ми ни у Еванђељима нигде не видимо експлицитне сцене у којима Христ на било који начин показује реакцију што на себе прима болове и патње људи. Наравно, до тога долази на самом путу до Голготе, па све до момента смрти, што његову жртву чини жртвом за читаво човечанство и искупљење греха свих, али, сматрамо, да се та дешавања не могу директно довести у везу са већ поменутиим исцељењима и ускрснућем Лазара.

Оно што нас такође наводи да успоставимо чврсту везу између лика Просјака и Исуса јесте и то што је он, како својом појавом тако и ставом, оличење хришћанске скромности и одбијања било какве жеље за материјалним поседовањем. Он сам поседује тачно онолико ствари колико му је потребно за једноставан живот¹¹. Такође, у разговору са Иконијом и Госпавом образлаже проклетство осмог џепа, који је метафора за похлепу, а у монологу, у ноћи, испред кафане, наставља мисао о осмом џепу и између осталог каже: *Пришили осми џеп – врећу, пећину – ња тирјај у њега ово, тирјај оно, ствари, ствари, ствари, никако да га најуниси! Из осмог џепа бије велика зима! (...) Не могу да вас огреју ни шоплане, ни церова дрва, ни угаљ, ни овнујске коже! (...) Ствари, ствари, благо ... обично ђубре!* (Симовић 2002: 171). Ове Просјакове речи можемо довести у везу са Исусовим речима када даје упутства ученицима шаљући их да иду по свету: *Не носите кесе ни шорбе ни обуће... (Еванђеље по Луки 10. 4); А у овој кући будите, и једите и пијте шта има; јер је посленик достојан своје плаће... (Еванђеље по Луки 10. 7); А ученицима својим рече: за то вам кажем: не брините се душом својом шта ће јести, ни тијелом у шта ће се обући; Душа је претежнија од јела и тијело од одијела. Продајте шта имате и дајте милостињу; начините себи шорбе које неће овештајати, хазну која се никад неће испразнијати, на небесима, где се лубеж не прикучује нијим мољац једе* (Еванђеље по Луки 12. 22 – 12. 33); *Јер каква је користи човјеку ако задобије сав свијет а души својој науди* (Еванђеље по Марку, 8. 36). Дакле, проповедање Исусово о материјалном у потпуности можемо препознати у Просјаковим речима, али и делу. Исто тако, сам начин на који Просјак говори о овој теми као и у дијалогу са Госпавом и реченице попут:

9 Види дидакалију: *(Илази. Исследник за њом. Просјак коракне за њима, збуњено, али се предомисли и враћи се назад.)* (Симовић 2002: 238).

10 *Ја сам хтео да помогнем, шта вичеш... Да све људске болове примим на себе! Да скупим све ваше цреве, чворуге, красте, ваше несанице, сузе и ноћне море... Да вашу пажњу понесем у себи...* (Симовић 2002: 245).

11 *Мени је овај каиш одличан, шта ће ми боље! Џепова имам тачно седам, колко ми треба! У Овом џепу држим парче канџа, за привезивање одваљеног пенџета. У овом флашицу, служи за држање шечности. У овом, видиш, блокеј, лула, дугмета. А у овом овај велики ексер* (Симовић: 133).

Понекад засја и оно од чега се не надаш! (Симовић 2002: 145); Ко зна! Постоје мамци и мамци! (Симовић 2002: 210); подсећају на Исусова проповедања у причама, како су то називали апостоли. Чак и у сегменту где се говори о мишијој рупи за динар и у већ наведеном делу где Просјак прети да ће га Госпава дозивати, а да се он неће одазвати, можемо препознати следећи извод из Христовог говора о онима који ће бити спасени: *Навалише да уђеше на тијесна врата; јер вам кажем: многи ће тражити да уђу и неће моћи. Кад устане домаћин и затвори врата, и стајаше на пољу стајаше и куцаше у врата говорећи: Господине! Господине! Отвори нам; и одговарајући рећи ће вам: не познајем вас оtkуда сте. Тада ћеће стајаше говориши: ми једосмо пред тобом и писмо, и по улицама нашим учио си. А он ће рећи: кажем вам: не познајем вас оtkуда сте; одсијаше од мене сви који неправду чинише* (Еванђеље по Луки, 13. 24 – 13. 27). Осим свега наведеног, постоји још један детаљ који нас наводи на то да би Просјак могао бити лик попут Исуса. Реч је о томе да све време док траје радња у драми пада киша на коју се јунаци жале. Та чињеница указује на Исусов одговор на питање фарисејима о томе када ће доћи царство Божије: *Царство Божије неће доћи да се види; Нијаше ће се казати: ево га овдје или ондје; јер гле, царство Божије је у вама. И како је било у вријеме Нојево онако ће бити у дане сина човјечијега: Једаху, тијаху, жењаху се, удаваху се до онога дана када Ноје уђе у ковчег, и дође пошом и погуби све* (Еванђеље по Луки, 17. 20 – 17. 21; 17. 26 – 17. 27). Дакле, киша и појава Просјака са свим чудима асоцира на поновни долазак Христов.

Што се самих чудотворстава тиче и разлога зашто су она, заправо, изостала, те тако нанела само зло онима над којима су учињена (ако изуземо Иконију), можемо изнети неколико претпоставки. Једна од њих могла би бити то што је за деловање Исусових чудотворења била потребна вера оних над којима су се она извршила. Код ликова у драми, приметно је, да вера, ако се занемаре у говор узете религиозне фразе, у потпуности изостаје. То је нарочито очито код Вилотијевића који сматра будалом онога ко би туђи камен на својим плећима понео, те је можда и то један од разлога зашто је чудо над њим имало реверзибилан учинак; он, свакако, није заслужио просветљење, јер су му ипак милији овоземаљска власт и благодат. Анђелко ни не примећује да је исцељен, о некој захвалности и вери нема ни речи, а и његов карактер делује као непоправљив. Дакле, ни он не представља *погодно тле* за некакво избављење душе. Било би можда сувише грубо рећи да они ни не заслужују спас због својих греха, јер Исус говори: *Не требају здрави лекаре него болесни. Ја нисам дошао да дозовем праведнике но грешнике на покајање* (Еванђеље по Марку, 2. 17), али пошто покајање изостаје, није ли логично да ни спасења нема (уп. Љуштановић 2009: 92).

Са друге стране, разлог супротног деловања могли бисмо потражити у чудотворчевој природи. Може нам се учинити да он представља онаквог Исуса какав би био да није одолео искушењима у пустињи. На то нас наводи и следећи навод: *Моја жртва испала залудна, моја доброта на зло окренула! Што је требало да ми зране, поцрнело! Неки рејаше ветар ујахо у мене ко лучем у сламу! За мном пустиош, преда мном пустиња* (Симовић 2002: 251), (подвукла А. П.). У то да је његово чудотворење без правог ефекта, Просјака убеђује и Танаско, јер, по њему, ако и сам не искуси људски бол тј. ако се не *очовечи*, не може ни другима помагати. О својеврсној *недовршености* Просјака у смислу христоликости говори и следеће: *Да сте ме бар расцепи, да знам ко сам!* (Симовић 2002: 251); *Шта да радим са временом које ми остаје? Да ме петак суботи оштура, субота недељи, црна ми недеља, сивељене душе, с кайом од петела!* (Симовић 2002: 252). У овим

наводима можемо видети везу између распећа, које се догодило у петак, и периода до недеље, када је Христ васкрснуо. На први поглед, можда је то доказ да чудотворац у драми заиста није оно за шта се издаје, а можда је у питању и то да би у временима која походи морао бити поново распет да би се уистину искупили сви људски греси: *Међ вама би се и арханђео угаasio! Брже но слама! (...)* Не разликујеш Гаврила од Брадаила, крило од ђајка... (Симовић 2002: 251).

Уза све то, сматрамо да Симовићеви јунаци не доживљавају спасење управо због укидања права на рану и бол (уп. Љуштановић 2009: 93, 95), што се види у Ставриним и Манојловим речима: *Кад тиe задеси несрећа, ко да прогледаш. Видиш и оно што нико не види! (...)* За само дваес секунди очајања видиш више него за дваес година владања, најредовања и лепога живота (Симовић 2002: 201); *Човек и јесте човек прво на основу свога страдања* (Симовић 2002: 248); *Док човеку не видиш рану, не знаш с ким имаш посла! ... Немаш оно зашто си страдао, ал се шешиси, бар имаш своје страдање! Мислиш да људи иако, без разлога? Рана се човеку у звезду претвори, ја му сија, да види куда иде, осветљава му друге људе, осветљава му кућу, асфал, жену, вечеру, цео живот* (Симовић 2002: 247–248)¹².

Постоји још једна значењска раван у драми, представљају је Миле и Вилотијевић, која би такође могла бити разлог читавог *ишчашења* еванђелских релација. Управо Вилотијевић је својеврсни проповедник нове религије или ти лажни пророк. Он је оличење система по коме ново друштво у држави функционише – социјализма. Његов лик асоцијативно је креиран управо као проповедник. Већ само Просјаково називање Вилотијевићеве говорнице *предикаоном* наводи нас на овакав став. Следећи детаљ јесте тај да је народ који се сакупио да га слуша *охладио слушајући*, што нас неодољиво подсећа на Исусове проповеди и храњење народа са неколико риба и хлебова, с том разликом што нови проповедник својим слушаоцима нуди само празну причу без хране, како духовне тако и материјалне. Стога, временом, остаје сам. Убрзо Вилотијевић бива *непогодан*, јер *говори, а не сироводи*. Даље, када Просјак у разговору са њим изјављује да је *свети направљен да буде добар*, Вилотијевић одговара да је то и он годинама говорио *зговорнице*, али да *другови* кажу како није ништа урадио. У друштву у коме је он проповедник људски идентитет се свео на *лекцимацију*, а за морални *служи карактеристика*. Такав систем је на неки начин заменио све религије, а његов врх, попут Бога, одређује ко је безгрешан, тј. подобан, а ко не, па сходно томе човека уздиже или руши. Наравно да у новој религији постоје и апостоли, чији је представник Миле. Он са страхопоштовањем и идолопоклонством гледа и слуша Вилотијевића, куне се у њега и у својим легендарним причама покушава да дочара њихову другогодишњу блискост и заједничке активности¹³. Међутим, после Вилотијевићевог пада, он чак ни у истој кафани неће да седи да га не би довели у вези са њим и већ је спреман да се поклати следећем *проповеднику*. Милеу

12 Као илустрација за овакав став може нам послужити и одломак из текста В. В. Розанова *Лежена о великом инквизициору: Једна изузетно круйна појава у духовном животу човека добија овде своје објашњење: што је прочишћавајући мисао сваке патње. Ми носимо у себи масу пресјућа, и са њима – страшно кривицу која још ничим није искуљена. И мада је ми не разазнајемо у себи, не осећамо је јасно, она нас мучи у дубини, испуњава нам душу необјашњивом тугом. А сваки пут када осећамо некаку ђајку, искуљује се и део наше кривице, нешто пресјућно излази из нас, и ми осећамо светлости и радости, постјајемо племенитији и чистији. Сваку горчину мора човек да благосиља пошто га у њој посећује Бог. Насујрош томе, они чији животи пролази лако морају да се забрину због одмазде која се за њих одлаже* (Розанов 2002: 189).

13 Опет попут апостола.

ситуацији када се и сам одриче свога пророка у разговору са Ставром, посебно подсећа на апостола Петра, који се Исуса одриче пре других петлова: *Чујем зглајзо ти онај твој!; Који мој?; Онај са говорнице (...); Мој, због чега мој? Шта тиш оћеш да кажеш?; Сам си се фалио да ти је школски друг!; Онај фракционаш и вербалисташ?...; На мишингу си му јуче аминово!; Ја аминово?... (Симовић 2002: 184–185).* Чак и израз *аминовашти* добија овде другачије значење.

Помињали смо већ *пришивање осмог цепа*, који је заправо рупа без дна, јер представља људску незајажљиву потребу за материјалним богатствима. И, како каже Просјак, из њега зима бије, јер се душа на том пламену не може никада угрејати.¹⁴ Исто тако та жеља се никада не може утажити, јер демонско у њој увек тражи још. А све те ствари заправо су обично ђубре, јер би право благо било у духовности и умерености. У складу са таквим начином живота, тј. губљењем брижности за душу, ликови у драми замишљају и рај¹⁵. Тако је за Цмиљу рај добро опремљен двособни стан са погледом, електрични апарати и читање новина током целог викенда; за Иконију је репрезентативни ресторан са певачицом, а за Милета безброј голих жена и присуствовање затвореним састанцима и могућност гласања на њима. На основу тога видимо да је *ново доба* човека у потпуности избацило из лежишта и пресекло везе са традицијом, како прехришћанском тако и хришћанском. Дакле, нова *религија*¹⁶ отуђила је човека од њега самог, и он се тако бачен у простор без праве вере, у којој би нашао ослонац, батрга покушавајући да се ухвати за пропадљиву материју, тако да, на крају, остаје без себе самога.

Из свих ових разматрања произилази закључак да у драми Љубомира Симовића спасења за човека нема, бар не у оном смислу како то човек очекује – да се реши земаљских патњи уз помоћ правог или лажних месија или да, након смрти, задобије место у рају које би било слика и прилика свих неостварених жеља из живота проведеног на земљи. Видели смо, такође, да је време приказано у драми, време чуда, али без ефекта, јер чудотворење не може да се изврши на људима толико огрезлим у безверје. Разлоге за то можемо оставити на нивоу претпоставки: чудотворац није *довољно добар*, људи више нису *погодни* за спасење, Армагедон је већ одавно почео, дошло је *последње време*, које ће уједно бити и завршни цивилизацијски период, али, очито, без мита о вечитом повратку, дакле, крај једног историјског циклуса, без могућности обнове. Можда бисмо један од разлога за то могли пронаћи у речима Љубомира Симовића везаним за поезију Миодрага Павловића: *Највишење којим се завршава „Пишалиценесна“: Ко је послао хишан позив да се стварада? /И зашто је шај позив упућен мени? Одговара цела ова поезија: стварадање је дужности која припада мени, и нема нико? ван мене ко би могао да буде ја и да у моме животију изврши оно што сам ја дужан и што се, у име постојања, од мене очекује (Симовић 1972: XLIV).* Дакле, свако би требало свој камен да понесе, да би суштински остао човек, и да буде свестан разлога свога терета, јер у супротном и рана се обесмишљава. На крају истичемо још јед-

14 Такође се каже да је тај цеп *пећина*, а пећине су у народним веровањима, између осталог, сматране боравиштем хтонских сила, односно *порталом* за прелазак у хтонски простор.

15 На основу неких народних представа о рају, види се, заправо, колико је човек модерног доба, представљен у драми, отуђен од своје духовне суштине: нпр. код Руса рај се замишљао као стално зелени врт, где нико није гладан; по неким српским представама, рај је зелена ливада на којој се играју деца, вечито траје пролеће, такође се не једе и не пије и сл. (в. СМ 2001: 461–463).

16 Под *новом религијом*, као што смо већ раније рекли, подразумевамо комунизам/социјализам, али и свеопшту дезинтеграцију духовности и *материјализацију* савременог човека.

ну од многих идеја овога дела: без свести о сопственој души, а са цивилизацијски наметнутим бременом тежње ка испуњењу у материјалном и лажној духовности, долази се до потпуне дехуманизације, што ће, неумитно, и довести до коначности људског трајања.

Литература

- Брајовић 2011: Тихомир Брајовић, *Свети наопако: иронијска апокалипса у поезији Љубомира Симовића*, у: *Песничке вершике Љубомира Симовића: зборник радова*, Београд, Требиње.
- Врбавац 2005: Јасмина Врбавац, *Жривовање краља, мити у драмама Љубомира Симовића*, Нови Сад.
- Грушановић 2010: Златко Грушановић, *Три драме Љубомира Симовића*, у зборнику: *Поглед на две обале, О лирској и драмској поезији Љубомира Симовића*, Београд.
- Деретић 2011: Јован Деретић, *Културна историја Срба*, Београд/Крагујевац.
- Љуштановић 2009: Љиљана Пешикан-Љуштановић, *Причање о животињу и предање о чудесном излечењу у Чуду у Шаргану Љ. Симовића*, у: *Кад је била кнежева вечера?*, Нови Сад.
- Розанов 2002: В. В. Розанов, *Легиона о великом инквизитору*, у: *Легиона о великом инквизитору/Фјодор Михаилович Достоевски*; тумачења В. С. Соловјов...[и др.], Подгорица, Бања Лука, Београд.
- Симовић 1974: Љубомир Симовић, *Предговор*, у: Миодраг Павловић, *Велика скиција и групе песме*, Београд.
- Симовић 2002: Љубомир Симовић, *Чудо у Шаргану*, у: *Драме*, Београд.
- Свето писмо 1981: *Biblija ili Sveto pismo staroga i novoga zavjeta*, prev. Ђ. Daničić i V. St. Karadžić, Biblijsko društvo Beograd.
- СМ 2001: *Словенска митологија: енциклопедијски речник*, редактори С. М. Толстој, Љ. Раденковић, Београд.
- Чајкановић 1994: Веселин Чајкановић, *Гостопримство и теофанија*, у: *Студије из српске религије и фолклора 1919 – 1924*, Београд.
- Шљукић 2010: Срђан Шљукић, *Мити о изабраности: комунизам у Југославији*, у: *Митови епохе социјализма*, Нови Сад.

OUT OF THE EIGHTH POCKET, BITING COLD STRIKES (THE PROBLEM OF DEHUMANIZATION IN THE PLAY *MIRACLE IN SARGAN* BY LJ. SIMOVIC)

Summary

The topic of the drama *Miracle in Sargan* is the problem of dehumanization. The character of *Beggar* has been analysed as well as his relation to other characters. An attempt has been made at providing possible answers to the question *WHY*, in this drama, there is no salvation for the man. Undoubtedly, the main problem situation is based on a thesis that every human is essentially detached from his own spirituality, and therefore, from his humanness, mainly as a consequence of the influence of primarily the time and place in which they reside (The Socialist Federative Republic of Yugoslavia, communism, socialism, modern civilization, the second half of the 20th century). We believe that the reason of the tragic faith of everyone of the Simovic's heroes is the general social problem of all humanity, resulting from domination of material over spiritual, and, consequently, its general dehumanization.

Key words: miracle, Messiah, salvation, dehumanization.